

หลักพุทธธรรมกับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น

Buddhist Principles and Political Awareness among Citizens in Mueang
District, Khon Kaen Province

พระจันทรสุดา จากจิตโต (รุ่งเรือง)¹ สุรพล พรหมกุล² สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา³

Phra Chansouda Hounghueang (Jakhajitto), Suraphon Promgun, Sutipong Sawatta

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 3) นำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ด้านความเชื่อมั่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการยอมรับ ด้านการมีส่วนร่วม ตามลำดับ

2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า หลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก

3) ประชาชนควรมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความสมัครใจ ติดตามข่าวสารทางการเมือง วิเคราะห์แยกแยะ ความเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ (Keywords): หลักพุทธธรรม; การตื่นตัวทางการเมือง

Received: 2025-03-18 Revised: 2025-06-08 Accepted: 2025-06-10

¹ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น Master of Political Science, Mahachulalongkorn rajavidyalay University, Khon Kaen Campus E-mail : chansoudajakhajitto@gmail.com

² อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น Full-time teacher Mahachulalongkorn rajavidyalay University, Khon Kaen Campus E-mail: promgun@gmail.com

³ อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น Full-time teacher Mahachulalongkorn rajavidyalay University, Khon Kaen Campus E-mail : Sutipong.saw@mcu.ac.th

Abstract

This research aimed to: 1) study the political awareness level of the public in Mueang District, Khon Kaen Province; 2) examine the relationship between the Four Paths of Accomplishment (Iddhipada) and political awareness of the public in Mueang District, Khon Kaen Province; and 3) propose an integration of Buddhist principles to enhance political awareness among the public in Mueang District, Khon Kaen Province. This study employed a mixed-methods research design. The quantitative research involved a sample of 400 participants, using a questionnaire as the research instrument. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and Pearson correlation coefficient. The qualitative research involved 12 key informants, comprising both monks and laypersons. The research instrument was an in-depth interview, and the data were analyzed through content analysis in relation to contextual factors.

The research found that:

1. The level of political awareness among the people in Mueang District, Khon Kaen Province, indicated that the aspect of confidence had the highest mean score, followed by acceptance and participation, respectively.

2. The relationship between the Four Paths of Accomplishment (Iddhipada) and political awareness among the people in Mueang District, Khon Kaen Province, showed that the overall Iddhipada had a correlation with the political awareness of the people in Mueang District, Khon Kaen Province.

3. People should participate in politics voluntarily, follow news, analyze political movements continuously.

Keywords: Buddhist principles; Political awareness

บทนำ (Introduction)

การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนชาวไทย ซึ่งสามารถเห็นได้จากการยอมรับและให้ความสำคัญต่อกระบวนการเลือกตั้งผู้นำในการบริหารประเทศ ตลอดจนการเลือกประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นในสังคมประชาธิปไตย ประชาชนจะดำเนินชีวิตภายใต้หลักการของระบอบประชาธิปไตย โดยยึดถือหลักแห่งสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตน สนใจและมีส่วนร่วมในกิจการของบ้านเมือง รวมถึงปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี อันนำไปสู่การดำรงไว้ซึ่งระเบียบและความเป็นธรรมในสังคมหลักสำคัญของประชาธิปไตยประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) หลักเสรีภาพ หมายถึง สิทธิพื้นฐานที่บุคคลพึงมีโดยธรรมชาติ เช่น เสรีภาพในการคิด การพูด และการแสดงออก ทั้งนี้ การใช้เสรีภาพดังกล่าวต้องอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมายและไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น 2) หลักความเสมอภาค เป็นหลักการที่กำหนดให้มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย โดยไม่คำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ ชนชั้น ศาสนา หรืออุดมการณ์ทางการเมือง 3) หลักการยึดถือเสียงข้างมาก ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของประชาธิปไตย

หมายถึงการปกครองที่ให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ ขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงและเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อยการยึดมั่นในหลักการดังกล่าว จะนำไปสู่การพัฒนาระบบประชาธิปไตยให้มีความมั่นคงและส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขภายใต้ระบบการปกครองที่เป็นธรรม(วรگیر วรจำปา, 2539: 1)

การตัดสินใจทางประชาธิปไตยไม่ควรเป็นไปเพื่อเอื้อประโยชน์แก่เสียงข้างมากโดยละเมิดสิทธิของเสียงข้างน้อย หรือก่อให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบและการกดขี่ ทั้งนี้ หลักเหตุผลเป็นองค์ประกอบสำคัญของประชาธิปไตย โดยมุ่งเน้นการใช้วิจารณญาณอย่างมีเหตุผล ให้ความสำคัญกับกระบวนการที่ถูกต้อง และแสวงหาคำตอบอย่างเป็นระบบตามแนวทางทางวิทยาศาสตร์นอกจากนี้ หลักภราดรภาพเป็นอีกหนึ่งหลักการสำคัญที่สะท้อนถึงการปฏิบัติต่อกันด้วยความเห็นอกเห็นใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันดุจพี่น้องโดยปราศจากการแบ่งแยกเชื้อชาติ เพศ สีผิว หรือความเชื่อทางศาสนา ระบบประชาธิปไตยคือระบบการปกครองที่ถือว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นระบบประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดี (Presidential Democracy) หรือแบบรัฐสภา (Parliamentary Democracy) トラบใดที่อำนาจสูงสุดในการกำหนดทิศทางการปกครองอยู่ที่ประชาชน ระบบนั้นก็ถือเป็นประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน ไม่สามารถนำระบบประชาธิปไตยโดยตรงแบบกรีกโบราณมาใช้ได้อีกต่อไป เนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก ทำให้ไม่สามารถให้พลเมืองทุกคนมีส่วนร่วมโดยตรงในการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาของรัฐได้ ดังนั้น ระบบประชาธิปไตยที่ใช้อยู่ในปัจจุบันจึงเป็นแบบประชาธิปไตยโดยผู้แทน (Representative Democracy) ซึ่งหมายถึงการที่ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนในรัฐสภา โดยถือว่ามติของรัฐสภาสะท้อนถึงเจตจำนงของประชาชนประชาธิปไตยเป็นระบบที่ให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีและศักยภาพของมนุษย์ โดยเชื่อว่ามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีเหตุผลและสามารถปกครองหรือดูแลตนเองได้ เมื่อบุคคลรวมตัวกันเป็นสังคม จึงควรมีสหสิทธิและเสียงในการกำหนดทิศทางการสังคมของตนเองเป็นส่วนหนึ่งกฎหมายและมาตรการปกครองสังคมควรเป็นสิ่งที่ประชาชนในสังคมนั้นยอมรับและร่วมกันกำหนดขึ้นเองทั้งสิ้น ปัจจุบัน การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนสะท้อนออกมาผ่านสิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้แทนเข้าสู่รัฐสภา เพื่อทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงและแสดงความคิดเห็นแทนประชาชนโดยรวม (สุชุม นวลสกุล, 2557: 11-19)

โดยเฉพาะรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยทางอ้อม (Indirect Democracy) หรือประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน (Representative Democracy) ซึ่งประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยจะเป็นผู้เลือกผู้แทนเพื่อเข้าไปใช้อำนาจตัดสินใจแทนตน อย่างไรก็ตาม การที่จะได้ผู้แทนที่ดีและเหมาะสมมีวิสัยทัศน์ (Vision) ที่จะสามารถเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองในระบบประชาธิปไตยนั้น จะต้องเริ่มต้นจากการมีกระบวนการเลือกตั้งผู้แทนที่ดี เป็นสากล และสอดคล้องกับหลักการและปรัชญาทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย ซึ่งหนึ่งในหลักการที่สำคัญของการเลือกตั้งดังกล่าว ได้แก่หลักอิสระในการเลือกตั้ง กล่าวคือ ทุกคนย่อมใช้สิทธิของตนโดยอิสระ ปราศจากการบังคับความกดดันทางจิตใจหรือการกระทำใด ๆ รวมไปถึงการมีเสรีภาพบริบูรณ์ที่จะเลือกหรือไม่เลือกผู้สมัครคนใดคนหนึ่ง หรือบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งบัญชีใดบัญชีหนึ่งด้วยการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมือง เมื่อเทียบกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองประเภทอื่นแล้ว ในระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยถือว่าการเลือกตั้งเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญอันหนึ่งว่าในช่วงเวลาหนึ่ง ว่าคณะบุคคลใด ได้ทำหน้าที่บริหารประเทศไปในทิศทางใด โดยคณะบุคคลนั้นได้รับความเห็นชอบจากประชาชน ผู้ไปเลือกตั้งในจำนวนที่มากน้อยเพียงใด การเลือกตั้งจึงเป็นกิจกรรมพื้นฐานที่มีการปฏิบัติในระบบการเมือง ระบบ

การเลือกตั้งภายใต้ระบบรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จึงเน้นในเรื่องการปฏิรูปการเมือง ซึ่งเป็นกระบวนการเพื่อการแก้ไขปัญหาการเมืองทั้งระบบ ขจัดการทุจริตคอร์รัปชันสร้างเสถียรภาพทางการเมืองสร้างและส่งเสริมประสิทธิภาพความเข้มแข็งขององค์กรทางการเมือง และสร้างองค์กรตรวจสอบและด้านตุลาการใช้อำนาจของรัฐ การเลือกตั้งระบบใหม่ ย่อมขึ้นอยู่กับความเข้าใจของประชาชนต่อระบบการเลือกตั้ง (กาญจนา พันธุ์เยี่ยม และคณะ, 2556: 1)

ดังนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหามองการเมืองที่สำคัญที่สุด คือ การย้อนกลับไปพิจารณาถึงจุดเริ่มต้นของปัญหา ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับบุคคลที่มีบทบาทในการปกครอง ไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองหรือผู้ดำรงตำแหน่งผู้นำ พวกเขาจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถ และที่สำคัญยิ่งคือ คุณธรรมและจริยธรรมในขณะเดียวกัน ประชาชนในฐานะผู้ขับเคลื่อนการปกครองระบอบประชาธิปไตย ก็มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างสังคมที่มีคุณธรรม พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์เป็นอันดับแรก โดยเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในจิตใจ เพื่อให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีธรรมะ และเติบโตเป็นพลเมืองที่มีจริยธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณธรรมภายในจิตใจเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำรงชีวิต (อภิชา สุขจีน และคณะ, 2563: 234-245)

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การศึกษาเรื่อง "หลักพุทธธรรมกับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น " เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เข้ามาช่วยเสริมให้เกิดความสมบูรณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงเจาะลึกและชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลต่อหลักพุทธธรรมกับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับ

1. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง หลักพุทธธรรมกับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ดังนี้

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมกับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1. การยอมรับ 2. ความเชื่อมั่น 3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง

1.2 ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ประชากรที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไปในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 79,411 คน

การคำนวณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย โดยใช้สูตรของ ทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) ทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยเลือกจากประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปที่ยาศัยอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 400 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 ท่าน ได้แก่ 1) นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านศาสนา จำนวน 2 รูป/คน 2) นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์จำนวน 3 คน 3) ผู้ปฏิบัติงานด้านการปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 3 คน และ 4) ผู้นำชุมชนจำนวน 4 คน

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา การศึกษาวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตั้งแต่วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2567 ถึงเดือน เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2568 รวมระยะเวลา 10 เดือน

1.5 ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรอิสระ (Independent variables) ได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายเฉลี่ยต่อเดือน 2 หลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 1. ฉันทะ ความพอใจ 2. วิริยะ ความเพียร 3. จิตตะ ความตั้งใจ 4. วิมังสา ความพิจารณาไตร่ตรอง

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) หลักพุทธธรรมกับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย ด้าน คือ 1. การยอมรับ 2. ความเชื่อมั่น 3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยเป็นแบบที่มีความสอดคล้องและพัฒนาขึ้นตามกรอบของ "หลักพุทธธรรมกับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น " โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามหลักพุทธธรรมกับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ตามหลักอิทธิบาท 4 ของหลักพุทธธรรมกับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 รูปหรือคน โดยเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมกับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ได้อย่างอิสระ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างเลือกสุ่มแบบบังเอิญ เป็นการเลือกตัวอย่างโดยผู้วิจัยพยายามเก็บตัวอย่างเท่าที่จะทำได้ตามที่มืออยู่หรือได้รับ

ความร่วมมือตัวอย่างที่ได้จึงเป็นกรณีที่บังเอิญหรือยินดีให้ความร่วมมือหรืออยู่ในสถานที่หรือตกอยู่ในสภาวะดังกล่าวตามจำนวนที่ต้องการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 12 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็นกลุ่มตามคุณสมบัติประกอบด้วย 1) นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติการด้านศาสนา จำนวน 2 รูป 2) นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติการด้านการเมืองท้องถิ่นจำนวน 3 คน 3) นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติการนักวิชาการจำนวน 3 คน และ 3) นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติการผู้นำชุมชนจำนวน 4 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยเชิงปริมาณ โดย

1. สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analytical Statistics) เป็นสถิติที่นำมาใช้บรรยายคุณลักษณะของข้อมูล โดยใช้วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่

1.1 ใช้สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล

1.2 ใช้สถิติแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) อธิบายข้อมูลการประยุกต์หลักพุทธธรรมกับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาหลักพุทธธรรมกับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยการใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) เพื่อวัดความสัมพันธ์ ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) เพื่อทดสอบสมมติฐาน เนื่องจากระดับของตัวแปรที่ใช้เป็นระดับอันตรรกภาพและสามารถคำนวณได้ทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัย (Research Results)

จากการวิจัยเรื่อง หลักพุทธธรรมกับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยปรากฏตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1) ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ทั้ง 3 ด้าน คือ 1. การยอมรับ 2. ความเชื่อมั่น 3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อ 2. ด้านความเชื่อมั่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ข้อ 1. ด้านการยอมรับ และ ข้อ 3. ด้านการมีส่วนร่วม ตามลำดับ

ระดับการปฏิบัติตามหลักอหิสา 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านการปฏิบัติตามหลักอหิสา 4 พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อ 4. ด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง) ค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ข้อ 3. ด้านจิตตะ (ความมุ่งมั่น) ข้อ 1. ด้านฉันทะ (ความพอใจ และข้อ 2 วิริยะ (ความเพียร) ตามลำดับ

ระดับการปฏิบัติตามด้านฉันทะโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อ 6. ความพอใจในการมีส่วนร่วมรณรงค์หาเสียง และการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง. มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ข้อ 5. ความสนใจในการรับฟังข่าวสารที่เกี่ยวกับ เหตุการณ์ทางการเมืองเป็นประจำ ข้อ 1. ความพอใจในนโยบายของพรรคการเมือง ข้อ 3. ความพอใจในสื่อที่หลากหลายของพรรคการเมืองในการให้ข้อมูล สามารถติดตามผลงาน ทางการเมืองได้ง่ายขึ้น ข้อ 2. ความพอใจในการศึกษาติดตามผลงานและ ชื่อเสียงของนักการเมือง และข้อ 4. ความพอใจว่าการเมืองเอื้อประโยชน์ต่อ ประชาชนในพื้นที่ และแก้ไขปัญหาท้องถิ่นได้จริง ตามลำดับ

การปฏิบัติตามด้านวิริยะ (ความเพียร) โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อ 6. มีความพยายามในการแสวงหาแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองจากหลากหลายช่องทาง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ข้อ 5. คอยสอดส่องติดตามผลงานของพรรคการเมืองที่ท่านชื่นชอบอยู่เป็นประจำ ข้อ 3. พยายามติดตามนโยบายของพรรคการเมืองอยู่เสมอ ข้อ 1. พยายามติดตามคุณสมบัติของนักการเมืองเป็นประจำ ข้อ 4. พยายามในการติดตามพรรคที่สังกัดของนักการเมือง และข้อ 2. เพียรพยายามติดตามการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ตามลำดับ

ระดับการปฏิบัติตามด้านจิตตะ (เอาใจใส่) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อ 6. พร้อมให้ความช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการทำหน้าที่ในการช่วยเหลือสังคมไทย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ข้อ 1. ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเมืองเป็นอย่างมาก ข้อ 2. เอาใจใส่ไตร่ตรองนโยบายของพรรคการเมือง ข้อ 3. มีการคำนึงถึงอิทธิพลของสื่อที่หลากหลาย ข้อ 4. พุ่มพวงกายแรงใจให้การติดตามข่าวสารทางการเมืองและข้อ 5. อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่กิจกรรมทางการเมืองอย่างเต็มที่ ตามลำดับ

ระดับการปฏิบัติตามด้านวิมังสา (การไตร่ตรอง) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อ 6. พิจารณาให้น้ำหนักพรรคที่สังกัดของนักการเมือง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ข้อ 3. ได้วิเคราะห์ ในด้านการเมืองการปกครองและประเด็นทางการเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ข้อ 1. มีการพิจารณาไตร่ตรองเกี่ยวกับนโยบายของพรรคการเมืองอย่างละเอียดรอบคอบ ข้อ 5. พิจารณาตรวจสอบการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมือง 4. มีการพิจารณาถึงอิทธิพลของสื่อที่หลากหลายของนักการเมือง และข้อ 2. มีการพิจารณาคูณลักษณะของนักการเมืองอย่างจริงจังและใกล้ชิดตามลำดับ

2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น พบว่า หลักอิทธิบาท 4 มีความสัมพันธ์กับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา มีความสัมพันธ์กับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.47, 0.50, 0.55, 0.59 ตามลำดับ

3) การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วยความพึงพอใจหรือทำด้วยความเต็มใจ มีความพากเพียรพยายามในการแสวงหาความรู้หรือข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการเมือง มีความจดจ่อกับสิ่งที่กำลังทำด้วยสติปัญญา มีส่วนสำคัญต่อการมี

ส่วนร่วมทางการเมืองและมีการทบทวนด้วยเหตุและผลจากสิ่งที่เราได้กระทำมา หรือหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองอยู่เป็นประจำ กล่าวคือ การปฏิบัติตนตามหลัก ฉันทะ ต้องมีความพอใจหรือทำด้วยความเต็มใจในสิ่งที่ได้กระทำ ก็จะสามารถกระทำสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างสำเร็จประโยชน์เพราะทำไปด้วยความพอใจของบุคคลนั้น ๆ สามารถบูรณาการให้ประชาชนได้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองในการออกไปมีส่วนร่วมขบวนการทางการเมืองด้วยความพอใจหรือความเต็มใจของตนเองแล้ว แสดงให้เห็นการเอาใจใส่ต่อบทบาทและหน้าที่ของตนเองในการเป็นพลเมืองที่ดี ในด้านความเพียร ในการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็ต้องอาศัยความเพียรพยายาม ในการแสวงหาความรู้หรือข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการเมือง การติดตามข้อมูลผ่านจากหลากหลายช่องทางที่สามารถทำได้ มีอุปสรรคหาข่าวสารใหม่ๆที่เป็นกระแสในปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา แสดงให้เห็นถึงความความใส่ใจต่อสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ในด้านของจิตตะ คือการเอาใจใส่ จดจ่อกับสิ่งที่กำลังทำด้วยสติปัญญา มีส่วนสำคัญต่อมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เพราะการที่จะเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ที่จะเข้าไปทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนนั้น ต้องพิจารณาให้ละเอียดถูกต้องตามความเป็นจริงเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่ได้รับว่าจริงหรือเท็จมากน้อยแค่ไหน และแม่นยำในการใช้เหตุผล เพื่อประกอบเข้าในการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความความใส่ใจต่อสิทธิและหน้าที่ของตนเองในการเป็นพลเมืองที่ดี ในด้านของการไตร่ตรอง หลังจากที่ได้ไปมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้ว ก็ต้องมีการทบทวนด้วยเหตุและผลจากสิ่งที่เราได้กระทำมา หรือหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองผ่านการติดตามจากหลากหลายช่องทาง รวมไปถึงการที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเพื่อที่จะได้มาทำการทบทวนไตร่ตรองถึงเหตุและผลอย่างชัดเจนอยู่เสมอ ๆ จึงจะสามารถทำให้การกระทำดังกล่าวเกิดความสำเร็จผล

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการวิจัยเรื่อง “หลักพุทธธรรมกับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ได้ข้อสรุปที่มีประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1) ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

1.1 ด้านการยอมรับ จากการวิจัยพบว่า ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีความเท่าเทียมกันภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับเดียวกันยอมรับในการทำงานทางการเมืองของรัฐบาลในปัจจุบัน มีการติดตามการทำงานและยอมรับการตัดสินใจของนักการเมืองในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ การคิดว่าประชาชนควรมีหน้าที่ในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลเสมือนนอกเหนือการติดตามข่าวสารบ้านเมืองเป็นหน้าที่ของพลเมืองที่ดีคิดว่าปัญหาทางการเมืองเป็นเรื่องของพลเมืองไทยทุกคน จึงทำให้ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับ พงศกร ประภาชื่นชม (2561: 6) พบว่า การยอมรับว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของระบอบการเมืองไทยอยู่ในระดับปานกลาง

1.2 ด้านความเชื่อมั่น ผลการวิจัยพบว่า ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ประชาชนมีความเชื่อมั่นว่าปัญหาในระบอบการเมืองไทยยังแก้ไขได้ การที่มีความเชื่อมั่นว่าพลเมืองทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของชาติได้อย่างแท้จริงเชื่อมั่นว่าประชาชนจะได้รับความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน ในการที่มีความเชื่อมั่นว่าการเมืองไทยจะสามารถช่วยพัฒนาสังคมไทยให้ดียิ่งขึ้นได้การที่ประชาชนมีความเชื่อมั่นว่าระบอบการเมืองไทยใน

อนาคตสามารถเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้และมีความเชื่อมั่นในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และสถาบันพระมหากษัตริย์ จึงทำให้ ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ วิทยา ชินบุตร (2560: 233-245) พบว่า ประชาชนในจังหวัดลพบุรี มีความเชื่อมั่นทางการเมืองที่มีต่อรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) อยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลการวิจัยพบว่า ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าประชาชนมีความพร้อมที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วย การวางแผนที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งในระดับชาติในอนาคต และคิดว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสิ่งที่พลเมืองไทยทุกคนพึงปฏิบัติ มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในทุกครั้งเมื่อมีโอกาสเพราะคิดว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสิ่งที่ดีสำหรับพลเมืองไทยทุกคน คิดว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนควรเอาใจใส่จึงทำให้ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เยาวลักษณ์ จักรคำ (2556: 5) พบว่า ประชาชนตำบลชมพูมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมล เข็มนาจิตร (2557: 80-89) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหาร ส่วนตำบลจังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตติมา อุดมศรี (2555: 6) พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในคลองบางปลากด อยู่ในระดับปานกลาง และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ เทิดศักดิ์ ย่อแสงรัตน์ และวราภรณ์ เทพสัมฤทธิ์พร (2560: 37-57) พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ พึ่งพานิช (2562: 50) พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตาก ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า

2.1 ฉันทะ มีความสัมพันธ์กับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.47 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้ง สอดคล้องกับ พัชร ศีลารัตน์ (2557: 29-38) ผลการวิจัยพบว่า หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางและ ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธัญญ์นิธิ จันทร์เหลือง (2559: 11-23) พบว่า หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานบุคลากรศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2.2 วิริยะ มีความสัมพันธ์กับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.50 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับ พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา (2562: 2459-2480) ผลการวิจัยพบว่า หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อการบริหารจัดการท้องถิ่นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลสี้อ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.3 จิตตะ มีความสัมพันธ์กับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)

เท่ากับ 0.55 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาฉัตรชัย ธรรมวรเมธี (ทันบาล) (2560: 104) พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ ด้านจิตตะ รองลงมา คือ ด้านฉันทะ และด้านวิริยะ ส่วนข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือด้านวิมังสา เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ สอดคล้องกับ นัยนา พรหมสอย (2560) ผลการวิจัยพบว่า อิทธิบาท 4 ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.4 วิมังสา มีความสัมพันธ์กับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.59 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ ทศพร วงศ์ทะกัณฑ์ (2550) ผลการวิจัยพบว่าหลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้วเหนือ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ ไม่สอดคล้องกับ พูนสุข ภูสุข (2556: 5) ผลการวิจัยพบว่า หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยเป็นผลมาจากการศึกษา เรื่อง "การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น" ผู้วิจัยสามารถสรุปวิเคราะห์ในรูปแบบของแผนภาพได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ที่มา: พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2545: 40) ; พงศกร ประภาชื่นชม (2561)

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้นำทางการเมืองควรจัดกิจกรรมหรือโครงการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

1.2 ผู้นำทางการเมืองควรมีแนวทางการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน โดยการปฏิบัติตามหลักอริยบท 4 ให้ประชาชนไปมีส่วนร่วมทางการเมืองสำเร็จประโยชน์ต่อตนเองและประโยชน์ต่อส่วนรวม

1.3 ผู้นำทางการเมืองควรมีการจัดกิจกรรมรวมถึงการประชาสัมพันธ์การตื่นตัวทางการเมือง เพื่อให้ประชาชนได้ทราบถึงนโยบายของนักการเมืองรวมถึงคุณลักษณะของนักการเมืองแต่ละคน เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในเขตจังหวัดอุดรธานี หรือในภาคตะวันออกเฉียงใต้

2.2 ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมอื่น เช่น พรหมวิหาร 4 อปริหานิยธรรม 7 สัมมปธาน 4 เป็นต้น อันเป็นแนวทางในการส่งเสริมต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยนำหลักธรรมมาประกอบการไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

2.3 ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในองค์กร หน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง (References)

- กาญจนา พันธุ์เยี่ยม และคณะ. (2556). ทศนคติและพฤติกรรมการใช้สิทธิการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้นำ ชุมชน เทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *รายงานวิจัย*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- กมล เข้มนาจิตร์. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วน ตำบล จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*. 8(17): 80-89.
- ฐิติมา อุดมศรี. (2555). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล ใน คลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม.
- ณรงค์ พึ่งพานิช. (2562). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตาก. *วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยชินวัตร.
- เทิดศักดิ์ ยอแสงรัตน์ และวราภรณ์ เทพสัมฤทธิ์พร. (2560). ทศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต*. 13(2): 37-57.
- ทศพร วงศ์ทะกัณฑ์. (2550). การประเมินผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธัญญ์นิธิ จันทรเหลือ. (2559). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาจุฬาขอนแก่น*. 3(1): 11-23.
- นัยนา พรหมสว. (2560). การใช้อิทธิบาท 4 ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์. *รายงานวิจัย*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

- พระมหาฉัตรชัย ธมมารเมธี (ทันบาล). (2560). ศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตตอนเมือง กรุงเทพมหานคร (การสอนสังคมศึกษา). วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการคณะสงฆ์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พงศกร ประภาชื่นชม.(2561). ความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลลำสามแก้ว อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานีผ่านสื่อสังคมออนไลน์ กรณีศึกษาชาวในไลน์. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.
- พูนสุข ภูสุข. (2556). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัชร ศิลารัตน์. (2557). การใช้หลักอิทธิบาท 5 ในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร. 5 (2): 29-38.
- พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา. (2562). การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของบุคลากร องค์การบริหาร ส่วนตำบลสี้อ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. 6(5): 2459-2480.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2545) ธรรมบุญชีวิต. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมศาสนา.
- เยาวลักษณ์ จักรคำ. (2556). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลชมพู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิทยา ชินบุตร. (2560). ความเชื่อมั่นทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดลพบุรีที่มีต่อรัฐบาล คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) วารสารรัชต์ภาคย์. 11(21): 233-245.
- วฤทธิ์ วรจำปา. (2539). การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- สุชุม นวลสกุล. (2557). การเมืองและการปกครองไทย. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อภิชา สุขจินและคณะ. (2563). ภาวะผู้นำ : จริยธรรมนักการเมืองไทยตามหลักพระพุทธศาสนา วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง. 9(3): 234-245.

